

Uppdrag om förberedande åtgärder inom högskoleområdet

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt statliga universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) och åt Verket för högskoleservice (VHS) att göra nödvändiga förberedelser för att anmälningavgifter för tredjelandsmedborgare ska kunna tas ut vid antagning till utbildning på grundnivå och avancerad nivå som påbörjas efter den 31 juli 2011. Lärosätena och VHS ska, i den mån det behövs, genomföra uppdraget i samarbete med varandra och med andra berörda myndigheter såsom Migrationsverket, Skatteverket, Datainspektionen, Centrala studiestödsnämnden och Svenska institutet.

Med tredjelandsmedborgare avses här sökande som inte är medborgare i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller Schweiz. Från kravet på betalning av anmälningavgift bör dock undantas tredjelandsmedborgare som

1. är familjemedlem till en EES-medborgare och har uppehållsrätt eller permanent uppehållsrätt i Sverige enligt 3 a kap. 4 eller 7 §§ utlänningslagen (2005:716),
2. har permanent uppehållstillstånd i Sverige,
3. av andra skäl än studier har tidsbegränsat uppehållstillstånd i Sverige,
4. har ställning som varaktigt bosatt i Sverige enligt 5 a kap. utlänningslagen,
5. har ställning som varaktigt bosatt i annan EU-stat och har uppehållstillstånd i Sverige enligt 4 kap. 9 § utlänningsförordningen (2006:97),
6. är student vid en utländsk högskola och genomgår en begränsad del av sin utbildning vid ett svenskt universitet eller en svensk högskola via ett utbytesprogram, eller

7. har varit registrerad på kurser vid ett svenskt universitet eller en svensk högskola under föregående termin.

I uppdraget ingår att genomföra de åtgärder som krävs för att sökande som ska betala avgift kan skiljas från sökande som inte ska betala avgift. Anpassningen av systemen ska göras med beaktande av regeringens avsikt att införa studieavgifter för tredjelandsstudenter och eventuella framtida förändringar i fråga om vilka tredjelandsmedborgare som undantas från avgiftsskyldighet.

Lärosätena och VHS ska tillsammans med övriga berörda myndigheter förbereda för en ordning där huvuddelen av informationen som ligger till grund för om en sökande bedöms vara avgiftsskyldig eller inte utbyts elektroniskt mellan myndigheter, men där också information kommer att lämnas in direkt av den sökande.

I uppdraget ingår även att förbereda betalningssystem som kan hantera anmälningsavgifterna på ett rättssäkert sätt. Systemet ska innehålla en möjlighet att under vissa förutsättningar återbetala en redan inbetald avgift.

Inom ramen för uppdraget ska frågan om hur tydlig och enkel information kan ges till de sökande beaktas.

VHS ska fortlöpande informera Regeringskansliet om arbetets gång. Uppdraget ska vara genomfört senast den 31 juli 2010.

Bakgrund

Antalet sökande till svenska universitet och högskolor med utländska meriter har ökat dramatiskt de senaste åren. Inför höstterminen 2009 fanns det 122 000 ansökningar från sökande med meriter från tredjeland. Handläggningen av dessa ansökningar är ofta mycket arbetskrävande p.g.a. översättning av betygskodokument, kontroll av riktigheten i lämnade uppgifter m.m. En relativt stor andel av de sökande är inte behöriga för de utbildningar de sökt. I slutändan är det ett väsentligt mindre antal personer som faktiskt påbörjar sina studier, än vad som ansöker om studieplats. Som exempel kan nämnas att det 2008 fanns ca 7 500 tredjelandsstudenter i svensk högskola.

I rapporten Rekryteringen av internationella studenter till svenska lärosäten (rapport RiR 2008:22) konstaterade Riksrevisionen bl.a. att den ökade rekryteringen av internationella studenter har medfört omfattande arbetsinsatser i processerna för antagning och uppehållstillstånd för studier och att dessa processer behöver utvecklas vidare för att öka effektiviteten. Riksrevisionen lämnade i rapporten rekommendationer till regeringen och lärosätena, bl.a. om att vidta åtgärder för att undvika en överbelastad handläggningsprocess.

Studieavgiftsutredningen lämnade i sitt betänkande Studieavgifter i högskolan (SOU 2006:7) förslag om att högskolorna bör ges rätt att ta ut en anmälningavgift av en storlek som stimulerar till genomtänkta och seriösa anmälningar utan att vara avskräckande för studenter från länder utanför EES-området. De allra flesta remissinstanser tillstyrkte förslaget, och några lärosäten, bl.a. Umeå universitet, Högskolan Dalarna och Chalmers tekniska högskola, menade att anmälningavgifter borde införas oavsett om studieavgifter införs eller inte.

I propositionen Gränslös kunskap - högskolan i globaliseringens tid (prop. 2008/09:175, bet. 2008/09:UbU19, rskr. 2008/09:282) angav regeringen att anmälningavgifter bör övervägas för att möta den dramatiska ökningen av antalet ansökningar från andra länder, så att VHS samt universitet och högskolor kan koncentrera sig främst på de sökande som har en tydlig ambition att påbörja studier i Sverige.

Regeringen gav den 28 maj 2009 VHS i uppdrag (U2009/3627/UH) att i samarbete med universitet och högskolor förbereda verksamheten inför ett införande av dels anmälningavgifter till högskoleutbildning för sökande från tredje land, dels studieavgifter för studerande från tredje land vid statliga universitet och högskolor. I uppdraget ingick bland annat att föreslå en mer preciserad ordning för vilka anmälningar som avgift ska erläggas för, föreslå en lämplig avgiftsnivå, eller lämpliga avgiftsnivåer, och utforma en ordning för betalning av anmälningavgifter. VHS inkom med sin slutrapportering av uppdraget den 14 september 2009 (U2009/5388/UH).

I budgetpropositionen för 2010(prop. 2009/10:1 utg. omr. 16, bet. 2009/10:UbU1, rskr. 2009/10:126) aviserade regeringen att den avser att återkomma i fråga om anmälningavgifter för tredjelandsmedborgare.

Skälen för regeringens beslut

Ökningen av antalet utländska sökande medför stora kostnader och administrativa påfrestningar såväl för universitet och högskolor som för VHS, samtidigt som bara en mindre andel av de utländska sökande påbörjar sina studier. Regeringen menar mot den bakgrunden att anmälningavgifter bör införas så snart som möjligt i syfte att VHS och universitet och högskolor ska kunna koncentrera sig främst på de sökande som har en tydlig ambition att påbörja studier i Sverige. Enligt redovisningen av det tidigare nämnda uppdraget (U2009/3627/UH) anser VHS att den tidigaste möjliga tidpunkten för ett införande av anmälningavgifter är höstterminen 2011.

Det ökade antalet utländska ansökningar utgör dock inte en anledning att införa anmälningavgifter för samtliga sökande till svenska universitet och högskolor. Enligt regeringens mening är det angeläget ur såväl ett

internationaliserings- som ett integrationsperspektiv att svenska sökande med utländska studiemeriter inte missgynnas genom en anmälningssavgift. Medborgare i länder i EU, EES och Schweiz ska till följd av Sveriges medlemskap i EU och internationella avtal likabehandlas med svenska medborgare. Regeringens uppfattning är därför att skyldigheten att betala anmälningssavgift bör begränsas till sökande som inte är medborgare i EU, EES eller Schweiz, s.k. tredjelandsmedborgare. Det är från utomeuropeiska länder som den kraftigaste ökningen i antalet ansökningar har skett, och också inom denna grupp som bortfallet av sökande är som störst.

Tredjelandsmedborgare som till följd av rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier (rörlighetsdirektivet) har uppehållsrätt ska behandlas på samma sätt som unionsmedborgare. Dessa ska därför inte betala avgift.

Tredjelandsmedborgare som är bosatta i Sverige med permanent uppehållstillstånd bör med hänsyn till deras anknytning till Sverige och rättigheter i övrigt jämföras med svenska medborgare i fråga om högskoleutbildning vid svenska lärosäten. Detsamma bör gälla tredjelandsmedborgare som av andra skäl än studier har tidsbegränsade uppehållstillstånd i Sverige. Även dessa bör alltså undantas från skyldigheten att betala avgifter. Likaså bör studenter som deltar i utbytesprogram där de genomgår en begränsad del av sin utbildning i Sverige och ursprungligen är registrerade vid ett utländskt lärosäte undantas från avgiftsskyldighet.

Regeringen avser att återkomma med de åtgärder som krävs för att anmälningssavgifter ska kunna tas ut vid ansökningar till statliga universitet och högskolor för sökande från tredjeland. För att lärosätena och VHS ska hinna genomföra nödvändiga förberedelser så att anmälningssavgifter kan införas på utbildningar som påbörjas efter den 31 juli 2011, är det dock angeläget att förberedelserna inför tillämpningen av anmälningssavgifter påbörjas snarast.

Regeringen avser att i särskild ordning återkomma till frågan om eventuella anmälningssavgifter för tredjelandsstudenter hos enskilda utbildningsanordnare.

Anmälningssavgifternas utformning

Anmälningssavgiften bör framstå som tydlig och logisk för den sökande. Därför bör en anmälningssavgift tas ut per anmälan till respektive termin, dvs. en anmälningssavgift när en sökande söker utbildning till höstterminen, en vid ansökan till vårterminen osv. Anmälningssavgiften bör bli aktuell när den sökande söker svensk högskoleutbildning för första gången. Om en student varit registrerad på kurser vid ett svenskt universitet eller en svensk högskola under föregående termin bör han eller hon inte behöva betala en ny anmälningssavgift.

I normalfallet bör den sökande alltså bara betala en anmälningsavgift. I de fall en sökande söker både till utbildning där antagningen administreras av VHS och till utbildning där antagningen enbart administreras av ett universitet eller en högskola kan det dock bli fråga om flera anmälningsavgifter per sökande till samma termin. Detsamma gäller om sökanden söker flera utbildningar till olika högskolor eller universitet, där antagningen enbart administreras av de lärosäten som ger utbildningarna.

En anmälan från en avgiftsskyldig sökande från tredjeland bör inte behandlas innan anmälningsavgiften är betald.

Lärosätena samt VHS måste fatta beslut om vilka individer som är skyldiga att betala avgift och vilka som inte är det. Underlaget för dessa beslut kommer att utgöras av uppgifter om medborgarskap, uppehållsrätt eller typ av uppehållstillstånd.

För att underlätta administrationen anser regeringen att uppgifter som ligger till grund för beslut om avgiftsskyldighet bör kunna lämnas ut till lärosätena och VHS på medium för automatiserad databehandling både från Migrationsverket. Detta är också vad VHS föreslog i redovisningen av tidigare nämnda uppdrag (U2009/3627/UH). Skatteverket kan redan i dag lämna ut uppgifter med stöd av 2 kap. 8 § lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet. Regeringen avser att genom förordningsändringar möjliggöra för Migrationsverket att lämna uppgifter om huruvida sökanden tillhör en kategori som bör vara avgiftsskyldig. Så få potentiellt sett känsliga uppgifter som möjligt bör dock lagras i lärosätenas och VHS register för att skydda de sökandes personliga integritet.

I de fall uppgifter som behövs för beslut om studieavgiftsskyldighet inte kan inhämtas elektroniskt kommer sökanden själv att behöva lämna in uppgifter som styrker detta direkt till lärosätet eller VHS.

På regeringens vägnar

Tobias Krantz

Mikaela Staaf

Sändlista

Statliga universitet och högskolor
Verket för högskoleservice

Kopia till

Justitiedepartementet/L6
Justitiedepartementet/L7
Justitiedepartementet/SIM
Justitiedepartementet/EMA
Utrikesdepartementet/UP
Utrikesdepartementet/Plan
Utrikesdepartementet/FIM
Försvarsdepartementet/MIL
Finansdepartementet/BA
Finansdepartementet/S3
Jordbruksdepartementet/ELT
Utbildningsdepartementet/SV
Näringsdepartementet/KLS
Integrations- och jämställdhetsdepartementet/Disk
Migrationsverket
Skatteverket
Datainspektionen
Högskoleverket
Svenska institutet
Centrala studiestödsnämnden
Chalmers tekniska högskola AB
Handelshögskolan i Stockholm
Stiftelsen Högskolan i Jönköping
Teologiska högskolan, Stockholm (THS)
Evangeliska frikyrkan för Örebro Teologiska Högskola
Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen för Johannelunds teologiska högskola
Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut (SMI)
Ersta Sköndal Högskola AB
Stiftelsen Rödakorshemmet för Röda Korsets Högskola
Sophiahemmet, Ideell förening för Sophiahemmet Högskola
Sveriges universitetslärarförbund
Sveriges universitets- och högskoleförbund
Sveriges förenade studentkårer
Sveriges akademikers centralorganisation
Tjänstemännens Centralorganisation